

*А згасне те сонце — і жити шкода,
На світі без сонця усе пропада.*

C. Руданський

Борис Олександрів

ТУГА ЗА СОНЦЕМ

ПОЕЗІЯ

1945 — 1965

Об'єднання Українських Письменників

“Слово”

Нью-Йорк

Торонто

Borys Olexandriv

LONGING FOR THE SUN

POEMS

1945 — 1965

**Ukrainian Writers' Association
“Slovo”**

New York

Toronto

T. Oskarsdóttir

Тираж 450 прим.

Мистецьке оформлення

М. Левицького

KIEV PAINTERS LTD., 686 Richmond St. W., Toronto, Ont.

П А М ' Я Т Ъ   С Е Р Ц Я

ІІ

"Де ж знайти нам за Тебе крашу,
Серцем, повним Тобою вщерть?"

Є. Маланюк

Далека Ти, далека, овіяна грозою.
За синіми лісами, за горами у млі.
Ось так проходять роки нечутною стопою.
І кожен рік — утому карбус на чолі.

Далека Ти, далека, а все ж і досі сниться
І манить за собою Твоя рахманна тінь.
Бо тут — лише каміння, а там — ясна пшениця
І небо — неозора і мрійна голубінь.

А думка, думка шепче: «Тут готика й барокко,
Собори і музеї, і скарби давнини».
Я знаю. Тільки все це мое не тішить око.
Бо серце — ой, ти серце! — летіло б з чужини!

Далека Ти, далека, овіяна грозою,
За синіми лісами, за горами у млі.
Ось так проходять роки нечутною стопою,
І кожен рік — утому карбус на чолі.

Австрія, 1948

ВІДХІД

(триптих)

1

Ми відійшли у присмерки доріг
І вітер нам розхрістував шинелі,
А з висоти — розпалені шрапнелі,
Неначе зорі, падали до ніг...

І був такий іскристо-білий сніг.
Сумирно спали кинуті оселі,
І прилягти до срібної постелі
Я ледве-ледве думку переміг.

Десь поміж зір сяли добре очі
І голоси роздзвінливі, пророчі
Мені давали силу знов і знов...

Ось у думках я бачу рідні лиця...
А з далини забаграна столиця
Мені світила банями церков.

2

Ще оглянувся раз біля ріки,
Щоб уостаннє глянути на місто,
І з верховини бачив, як змійсто
Лизали небо жовті язики...

І зрозумів: не слава і вінки
Тебе чекають, пізній гуманісте;
Зумій життя новим налити змістом
І пережити буряні роки!

Ти подивися: пітьма все закрила,
Мов простягла над світом чорні крила
Зловіща птиця жаху і терпінь.

Невже доба нову готує кару?
І я відчув у проблісках пожару
Чиюсь важку, криваво-димну тінь...

3

І знову путь. І знову битий шлях.
Шуміла даль, розбурхана і п'яна,
Від пожарів світилася багряна
Ріка у непорушних берегах.

І сіра тьма клубилася в полях,
Зловіща тьма, уперта, нездоланна,
І захід був, неначе довга рана,
Прорізана косою в небесах.

Куди ж іти? В які чужі поля?
Бескиди хмар над нами і за нами
Безкраїми горіли валунами

І дивне світло кидали здаля,
Неначе сяяли заграви дальніх свіч.
Так починалася червоно-чорна ніч...

ДРУГОВІ

"Бути, чи не бути — ось питання"..."
В. Шекспір

Знову хмуре «бути, чи не бути?»
Не віщує втіхи небокрай...
Що ж мені? Долоню простягнути
І в зажурі мовити: «Прощай!?»

Так, не раз у чорні дні тривоги
Я це слово з болем вимовляв.
І тоді — курилися дороги,
Сірий дим з пожарищ надлітав...

Десь боїв гrimучі перекати,
Рідний сад — у барвах пожару.
Пам'ятаю матір біля хати
І мою зажурену сестру...

Розважав... А серце нило: Мати!
Чи тебе по бурях віднайду?
Це ж ідуть, щоб знову розпинати,
«Визволяти» в крові і чаду...

А тепер — весна. До мого краю
Повертають знову журавлі.
Тільки я сіромою блукаю
По чужій нерадісній землі.

Чи вернусь? Чи знову буревієм
Час розіб'є ніч оцю глуху?
Все мовчить... Лиш тихо вітер віє
Та дроти сумують при шляху...

І на давнє: «бути, чи не бути?»
Тільки хмари стеляться на путь.
Та думки далеко, до Славути,
Журавлями синіми пливуть!

В'ЯНЕ ОСЕНІ ЦВІТ...

В'яне осені цвіт,
жовті килими стелить під ноги.
На узгір'я німі
сива осінь напрямлює крок.
Десь у мареві літ
загубилися злотні дороги,
І в чужинній пітьмі
я даремно шукаю зірок...

Тихо промінь погас...
Тільки в пам'яті — вечора шати.
Тільки музика лун
у просторах ридає в журбі.
Може в буряний час
ти могла б мені зіркою стати,
До загублених рун
показати шляхи голубі?

Але там, у ярах,
 де шуміли заковані ріки,
 Де серпанкова тінь
 огортала узбіччя проваль —
 Ми роздвоїли шлях,
 і прощаючись, може, навіки,
 У чужу далечінь
 я поніс мою тугу і жаль.

I тепер, коли дні
 в ясне золото осінь замає,
 Крізь вечірній туман
 я нераз тебе чую, повір.
 Ні, то сниться мені,
 бо насправді — нікого немає,
 Тільки зрідка буран
 тихолунно озветься з-за гір...

Тъмно вечір погас...
 На столі моїм — книги і квіти.
 Знову музика лун
 у просторах ридає в журбі.
 Може в буряний час
 ти могла б мені душу зігріти,
 До загублених рун
 показати шляхи голубі?..

В ХВИЛИНУ СМУТКУ

Не гріс сонце на чужині.

Т. Шевченко

I таке тут похмуре небо!
 I така самота в полях!..
 Я хотів би прийти до Тебе,
 Та сніги замели мій шлях...

Буду, мабуть, самотнім жити,
 Вип'ю келих гіркий до дна.
 Бо Тебе мені — не замінити,
 Бо для мене Ти — лиш одна!

Серце з туги зів'яло наче...
 Друже! Гучних пісень не грай,
 Бо я чую, як глухо плаче,
 Як сумує мій Рідний Край...

Пам'ятаю: вогні навколо,
 Дим і зойки від чорних ям...
 Сирі круки обсіли поле,
 На якому я гравсь хлоп'ям...

МІСЯЧНА ФАНТАЗІЯ

Сині далі. Безмежжя. Невидимо сон
 Огортає простори у зоряну тогу...
 Сіє промені місяць і пада з вікон
 Фіолетовим пилом на темну підлогу...

Тихо. В небі — задума. Зі скельних узбіч
 Запашною вологою дихає змора.
 Ні, не треба вогню. Хай задумана ніч
 Синьокосою німфою бродить по горах!

Лунко дзвонить ріка. Заколисує рінь.
 Буду слухати гомони, ставши на ґанку.
 Може з'явишся знову, як давнього тінь.
 Як вечірня зоря в голубому серпанку?

Я чекаю... Приходь. Буде втіха і сум.
 Знову нашу хатину замаємо рястом.
 Чи збегнеш ти, хоч нині, печаль моїх дум,
 Чи назвеш мене знову спіznілим фантастом?

Сині далі. Безмежжя. Невидимо сон
 Огортає простори у зоряну тогу...
 Сіє промені місяць і пада з вікон
 Фіолетовим пилом на темну підлогу...

МУЗИКА

(триптих)

1

Це буде так: вечірні тихі луки...
А вдалені — зелені хвилі, порт.
Ось: припадуть до клавіш білі руки
І продзвенить розпухою акорд.

Це буде — біль. Закуті громовиці.
Пекучий жар у холоді пітьми.
І пролетять над морем чорні птиці,
Далечину мережачи крильми.

Це буде — жаль. Привабна тайна мрії.
Я не зірву повік її тенет!
Ось: піднялися, мов крила, темні вії
І на стіні — знайомий силует...

2

Осипаються віти клена,
Гасне день за вікном.
А ти граєш мені Шопена —
Безгоміння кругом...

Наче птиці, спадають руки
На блискучий, на білий ряд.
І налиті журбою звуки
Ронять луни у тихий сад.

Ніби чую слова печалі,
Що пливуть з висоти...
Сині-сині безкраї далі,
Небо, вечір — і ти.

3

Тихо-тихо урвала... Кінець!
І душа заніміла, мов кремінь.
На столі догорів каганець
І зімкнулася хвилею темінь.

Одинока прийшла до вікна
І в далекому гомоні дзвонів
Приглядалася довго, сумна,
Як у сутіні вечір холонув.

Десь мереживо ткала зоря,
Наче звабою тайни манила.
А далеко-далеко — моря,
І на обріях — білі вітрила...

ВНОЧІ

Мерхнє пломінь сузір. Ніч Каринтії хмура і темна.
Над вершинами скель нависає холодний туман.
Я не можу заснуть... Точить мозок мій думка
таємна,
Чорні крила жалю до пригаслих торкаються ран...

Десь покинутий степ. Там душа моя чайкою плаче,
Половіють жита, наче світлого моря прибій...
У безсонні ночей знову мариться давнє, дитяче,
Сірі пасма доріг виростають в пітьмі голубій...

Знову рідні поля... Бачу милі усміхнені лиця.
«Ти здалеку прийшов? О, ми знаєм, гірка чужина!»
Теплі хвилі несе люба змалку мені Раставиця.
Пахощами садів зустрічає царівна-весна...

На розлогі поля впала позолота. Стихла робота.
Йду вечірнім селом, до знайомих вітаюсь людей...
Ось і рідний садок, і сестра відчиняє ворота,
Наче пташка мала, припадає мені до грудей...

А коли я вернусь, і на місці дідівської хати
Буде тільки бур'ян, тільки згарища чорні сліди?
Чи поможе мій жаль, і чи серце запрагне відплати?
Мабуть знову піду, хоч не знатиму певно — куди...

Буду тінню бродить. Сам від себе шукатиму втечі.
Може стріну кого на чужих невідомих шляхах?
Може мати моя, взявши латачу торбу на плечі.
У зневірі німій самотою блука по світах?

...Мерхнє пломінь сузір. Ніч Каринтії хмура і темна.
Над вершинами скель нависає холодний туман.
Я не можу заснуть... Точить мозок мій думка
таємна.
Чорні крила жалю до пекучих торкаються ран...

**

В морок ночі вривалися дужі потвори
І в закурені далі летіли — на скон.
Ми відходили... Дихали кров'ю простори
І стелили сніжинками темний перон...

І здавалося: плакали чорні колеса,
І кресали рубінові блиски до віч.
Вилітали з-за обрію димні експреси
І пекельними зміями рвалися в ніч...

А ті очі глибокі, мов сині озерця,
Все питалися: Ждати? З яких же доріг?
І той погляд печаллю пропік мені серце,
Наче іскорки-сьози, що впали на сніг.

І тепер — надаремне з малого віконця
Твої думи, мов птиці, за гори, за ліс...
Бо дороги мої — ніби хащі без сонця,
Ніби очі погаслі — без сяйва, без сліз...

«НОВА ЕВРОПА»

Ти, заплетена в сонце і тінь,
Грузом вулиць лягла в непокорі.
Криком розплачу — в неба глибінь
Недовалені, свіtlі собори.

Хто світами прокочував грім?
Пам'ятаєш? — Не скит і не варвар.
То за кривду гуляв бурелім,
Розбиваючи точений мармур!

Той, хто кликав, боровся і вів,
На розпутті лишив твої лави,
Коли вітер епохи шумів
Над уламками древньої слави.

Нині — тиха, а в зорі — проклін.
Підіймаєшся в болю і зlostі,
Щоб заплакати в колі руїн,
Почорнілі збираючи кості.

Але чуєш: вітрами гуде
Невідоме... (надія, чи ворог?)
Може знову недоля гряде,
Щоб усе перетерти на порох?

Може знову заплутану сіть
Нам готове незвіданий фатум?
...Перед брамою віку стоїть
У тривожному присмерку — атом.

СНІГ

Стелиться, стелиться сум
В тиші сумирних долин.
Чути опівночі шум
Білих ялин.

Шум — і далекі кличі,
Голос чужих полонин:
— Що ж ти, диваче, вночі
Ходиш один? —

Сяє розпукою зір:
— Тут... наречена пройшла.
Хтось мене кликав надвір?
Тиша. Імла...

Сіється, сіється сніг
В тихій задумі долин.
Чути опівночі сміх
Білих ялин.

**

Відреклася, забула, чи ждеш —
Чорні дні прозираєш, мов хащу?
Чи, можливо, ще й досі кленеш
Мою душу хитку і пропащу?

Не гнівися, що вперто мовчу —
Ти зорею просвічуєш гадку.
І за тебе я часто тремчу,
Як сліпець, що ступає на кладку.

Як сліпець, що готовий знайти
Власну згубу у тому тремтінні,
Що хотів би до тебе прийти
Через бурі і сльоти осінні.

НА МОСТУ

Тут — переливи темної ріки
І вечерова тиша супокою.
І знов кудись пливуть мої думки,
Немов огні над чорною водою.

Десь у туманах — пальми золоті,
Гаряче небо приспаного сходу.
А тут — сніжинки тануть на пальті
І чисті краплі падають у воду.

Уже погасли ниви голубі,
Над берегами — прохолодь і тиша.
А п'яний вітер грає на трубі,
Широковіті ясені колише.

ЧИТАЮЧИ БОДЛЕРА

В інші дні, коли думи — як темна ріка,
Коли осінь захмарює обрії сині —
Я б хотів народитися в дальних віках,
У дворі величавої діви-богині,

Що на ній і віки не позначають змін.
На чолі її — смуток і знаки таємні.
Примостився б на схилі гіантських колін,
Щоб дивитися в очі — глибокі і темні.

В них — задума віків, горда велич століть,
У пригаслих зіницях проміння не сяє.
І хвалу, і офіру бере мимохітъ,
Ненавидить жагучо і темно кохає.

Приглядався б, як діві слугують жреці.
Як дзвенять їй хвалою пісенні акорди.
А на це — у відплату — в суворім лиці
Тільки усміху тінь, тільки спокій погорди.

Вечорами, при свіtlі хиткім багаття,
Вислухав би про діву таємні повіr'я,
І, без журний, прожив би із нею життя,
Як маленька хатина на схилі узgіr'я.

1952.

ЗАЛИШЕНА

Марно, залишена, гаряче молишся,
Руки тремтячі звела над загравою.
— От і добилися... І доборолися —
Все заливає червоною лавою...

Все огортає димами, як вовною,
Сірою вовною, темними хмарами.
— І притінила рукою безкровною
Очі старечі, налиті пожарами...

Матінко! Образе горя народнього!
Он над тобою вже круки багряні!..
— От і діждалися гніву Господнього,
Лютого дня, що в Святому Писанії...

Вдарило, блиснуло, зойкнуло крицею
Щось по яругах луною розкочене.
Впала у жито підбитою птицею,
В жито некошене, жито столочене...

Гаснула далеч, на зорі покришена,
Небо вечірнє убралося хмарами.
Так і пригадую: в полі залишена,
В житі рудому, одна, між пожарами...

1954.

ПРИЛИВИ

Небо на море
Сіяло зорі —
Море дрімало, ясне.

Небо на море
Звіяло горе —
Море затихло, сумне.

Небо на море
Серце в покорі —
Лагідно хвилі пливуть.

От, одружити б
Небо і море —
Певно б і хвилям не буть!

**

Я не чекав ні радости, ні втечі,
Не сподівавсь ні усміху, ні зла.
Я лиш хотів сказати «Добрий вечір»,
Але вона зирнула — і втекла...

У самоті, блукаючи за містом,
Я все гадав: на жарти, чи на зло?
І якось так зробилось дивно простим
Все, що мене боліло і пекло.

Я приглядавсь, як гасли верховини.
А теплий вітер — крилами до скронь:
О, друже мій! В очах її — крижини,
А ти, диваче, думав, що вогонь!

ТРИПТИХ

З. М.

1

Це не втіха — себе заставити
Побороти чуття.
Не радій. І не вчись лукавити
На світанку життя.

Не старечим кумірам вірити,
А стреміти до зір.
Почуття на терезах міряти —
Шкода труду. Повір!

Від недолі в пустому франтику
Не шукай забуття.
Той блажен, хто несе романтику
Крізь тумани життя.

І коли у житті нестертою
Хочеш ясно пройти —
Будь такою, як я, одвертою
На шляху до мети.

2

Те, що мусіло статися — сталось
І зневіри слюза не пече.
Тільки давнє на мить одізвалось
У душі боляче-боляче.

Так. Радій, що не сталося гірше,
Що невипитий келих — розбивсь.
Я навчився мережити вірші,
Але жити, на жаль, не навчивсь.

І не треба. Повір же: не треба!
Не шукай до щодення ключів.
Бо незбагнута синява неба
Наймудріша з усіх мудрощів.

Вже не плаче невтішене серце
І вогонь, що горів — догоря.
Тільки спомин — як тихе озерце,
У якому відбилась зоря.

3

Ні, всього не покриє імла.
Забуття — не рятуючі ліки.
Не кажи, що то примха була:
Моя тінь за тобою — навіки.

То дарма, що в содомі життя
Ти з чужим поєднала долоні.
Нерозквітле твоє почуття
І душа твоя — в мене в полоні.

Пам'ятаєш: розвихрений клен...
Пам'ятаєш липневу сузірність?
То легенда. То наших імен
Назавжди нерозірвана вірність.

І коли у останні жнива
Ти підеш, не здолавши двобою —
Будуть жалем яріти слова
Не його, а мої над тобою...

**

Знаю: наше щастя не прилине
В юності, у співах солов'я.
Та люблю у зоряні години
Мріяти, немов би ти моя.

Мріяти про ясні, сині зорі —
Це ж тобі присвічують вони...
В тебе очі тихі і прозорі,
Як озерні хвилі восени...

Поверни роки, старий дзигарю,
Не вертай лише пригаслих ран.
Я нераз про тебе довго марю,
Як на луках роси і туман.

Я б хотів, щоб ти і без принуки
Наяву прийшла, не тільки в снах.
Щоб твої ласкаві, теплі руки
На моїх спочили раменах...

Знаю: днів накреслене тривання
Не змінити нам уже ніяк.
Але промінь тужного кохання
Хай горить між нами, наче мак.

Хай лихого видива урочі
Відійдуть, зникаючи за днем.
Щоб завжди, зустрівшись, наші очі
Пломеніли радісним вогнем...

ОСІННЄ

Стоять граби прозоро-жовті...
М. Рильський

Ми зустрілися в місті чужому тоді,
Коли небо мережила просинь,
Коли холодом зірним у тихій воді
За яругами хлюпала осінь.

То була золотінь, червіньково-ясна,
Синя далеч, переткана млою...
Але в тузі німій золота чужина
Не здавалась мені золотою.

І коли нарікав я на долю круту,
Що мене на розпутті забула, —
Ти нераз, як зоря, крізь мою самоту
Переходила ніжна і чула.

І хоча ти зросла на чужих берегах,
У просторах суворого світу, —
В тебе стільки довіри у ясних очах,
Зрозуміння, тепла і привіту!

В тебе стільки в очах непромовлених слів,
Що в зіницях, яріючих жаром,
Я б навіки свою самоту спопелив,
Запаливши жертовним пожаром.

І п'янка недомова порушених тем —
Мов засвічені в серці віконця,
Мов задумані клени, налиті вогнем,
Золоті і ясніші від сонця...

У ЛІТНІЙ ЧАС

М. Рильському

У літній час, на березі Гурону,
Коли вкривала обрії черлень,
Її зустрів — у жартах невгомонну,
Легку, як сон, і радісну, як день...

І він сказав: не стрінути до скону
Таких очей. Це — пісня із пісень.
Вона ж на те: Швидкий ви до полону!
Одвідайте країну черешень —

Там є такі... І знову тиха мова
Пролинула, мов пісня вечерова,
Як він спитав: В яких же це краях?

Щось прокричав над ними синій птах...
Вона всміхнулася, лукава, загадкова,
І мовила: На білих островах...

ВЕРТАЮЧИСЬ З ХУДОЖНЬОГО МУЗЕЮ

Дівчино з очима сірими,
Ти — мов пісня в пам'яті, жива.
У душі ридаючими лірами
Ще звучать мені твої слова.

Паротяг ритмічно, тужно стукає,
Везучи мене у мій північний край.
Наша зустріч ввірвана розлукою,
Смутком припорошена, мов гай.

Відійшли в пітьму полотна Рубенса,
Грецьких ваз і мітів легкий дим...
Все кудись поволі плинє, губиться,
Тільки сірі очі — над усим.

В зорі, в серці, в думці кожній ти,
Крізь туман зориш, мов Зодіяк.
Треба,
    треба,
        треба посерйозніти.
Тільки ти навчи мене вже — як.

**

Ну от і все. Спалив твої листи
І засмутивсь, відчувши ніби втому.
Мов не дими, а так немов би ти
Десь відпливла у далеч невідому...

Спали мої... І будем знову ми,
Як мандрівці, що стрілися на мості.
Нехай пливуть твої й мої дими
І, може, десь зайдуться в високості...

ДРУЖИНІ

Ти моя молода, золота.
Не пройти мені й кроку самому...
Десь під вітром шумують жита,
Ніби кличуть до хати, додому.

Десь на обріях — квіти цвітуть,
Огнезорі, червоні і сині...
Я без тебе не вирушу в путь,
Я без тебе — як ехо в пустині.

Скільки юних, проіскрених снів,
Скільки марень розбито на бруку!
Я від горя цілком приземнів,
Я віддав тобі серце і руку.

Пелюстками звиваються дні...
Але ти в моїм серці — промінна.
Бо я знаю, що ти — при мені.
Бо я знаю, що ти — незамінна.

КОЛИСКОВА•

Спи, мій малесенький, спи.
 Ниви окутані сном.
 Срібною стежкою,
 Ніби мережкою,
 Місяць пливе за вікном...

Десь за морями — земля,
 Житом засіяний лан.
 Стелиться хвилями,
 Долами, схилами,
 Легкий ранковий туман...

Там небосхили ясні —
 Неба і золота гра...
 Плинуть між кручами
 Цвітом квітучими
 Води Славути-Дніпра...

Тільки — в неволі той край,
 Щастя не бачене там.
 Люди засмучені,
 Рідні розлучені —
 Виростеш — знатимеш сам.

---

^{*)} Музичу до цього твору написав композитор Григорій Китастий.

Виростеш, хлопчику мій,
В цій неозорій землі.
Край той загублений,
Серцем полюблений
Буде ясніти в імлі.

Буде він казка і сон,
Буде він синій розмай,
Поки з безбожої
Сили ворожої
Звільнимо батьківський край!

Спи ж, маленя, засинай...
Поки ще квола рука —
Хай кароокому
В світі жорстокому
Буде дорога легка!

1954.

**

У нашому саду ще стоїть красень-
каштан, а більше вже нічого немає...
(З листа сестри)

Каштан лишився в нашему дворі.
Ні хати вже немає, ані плоту.
Та ще лишилась стежечка по воду.
Яку носив я з річки у відрі...

Вже не співають півні на зорі.
Немає їх... Лиш жаби на погоду
Так само квакають з левади біля броду,
Там, де сусід наш ставив ятірі...

Спустів наш сад... Старих родючих слив
Давно нема. Хтось, мабуть, їх палив
У лютий рік, як вдарили морози,

Лише каштан дрімав під вітру свист...
О сестро, сестро, втішся, витри слези,
Пришли мені з каштана того лист...

ЛЕСИКОВІ

Мій маленький синок! В довгі ночі без сну
Не спічну, не вгамую тривожного серця.
Ніби бачу крізь темінь голівку ясну
І розумні твої оченята-озерця.

Спи, маленький! Нехай цілу ніч голубі
І рожеві цвітуть над тобою зірниці...
Місяць пряжу пряде... Що там сниться тобі:
Твої цяці кумедні, собачки і киці?

Дні пливуть, дні летять срібнокрилим човном,
Байдаком, що на ньому гуляв Гамалія.
Все пройде, промине недовершеним сном.
Тільки ти, мій маленький — і дійсність, і мрія!

Тільки ти — нагорода за згублені дні,
Що спливли, мов потоки в розбурхану річку
Спи спокійно, закрий оченята ясні.
Щира втіха моя, мій малий чоловічку!

ВЕЛИКОДНІ ДУМИ

Весняний день. Співучі тони
І небо золотом горить...
«Христос Воскрес!» — співають дзвони,
Колишуть піснею блакить.

І кожен раз, як дзвонним гулом
Лунають величі слова, —
Як голос давнього — минуле
У наших думах ожива...

У синю далеч линуть мрії...
О, краю сонця і степів,
Щоб загубити свої надії,
Ти довго-довго так терпів!

Але ніколи світло раю
Не погасало в шумі гроз.
То ж вірю я, що й Ти, мій краю,
Так само вічний, як Христос!

Настане день — і морок туги
Розіб'є променем ясним,
Із ночі кривди і наруги
Ти вийдеш чистим і міцним!

І не здоба, не дух мамони
У краю волі буде жити.
А буде — Бог! Воскресні дзвони,
Великдень, сонце і блакить...

БЕЗ НАЗВИ

Дарма минуле думкою тривожу,
Бо може в день, коли тебе знайду,
Коли прийти до тебе знову зможу —
Я не прийду — прости — я не прийду...

Для мене ти — як легіт вітровія.
Для мене ти — як пісня на лану.
Тож краще будь і далі тільки мрія,
Яку я ніс крізь сіру чужину...

У люті дні — не нашими шляхами
Гонила нас життєва суєта.
І десять літ — як темінь поміж нами,
І я не той — і, мабуть, ти не та...

То будь же ти у серці яснодзвінна,
Яку згубив, якої не знайду.
Прости мені, ласкова і промінна.
Прости мені — якщо я не прийду...

ПАМ'ЯТИ М. РИЛЬСЬКОГО

І. К-му

Пройнялися млою клени під горою,
 Місячні серпанки прогортала тінь.
 Ми читали, друже, Рильського з тобою
 І в серцях бриніла золота теплінь.

На широкім лоні — срібно дзвонять коні.
 (Скільки несходимих ми пройшли доріг!)
 Рильського Максима яблука червоні
 Нам немов світили крізь туман і сніг.

Пригадалось: грима буря за дверима,
 Та неначе іскра із гарячих віч —
 Нам яріло слово Рильського Максима
 В чорну і понуру, і безкраю ніч.

А тепер — немас. Сумно сурма грас.
 Десять над ним курличуту в небі журавлі,
 Ні, він з нами, з нами... Він живе, буяє
 У травинці кожній на своїй землі!

У зеленім гаю, у Дніпрі й Дунаю,
 В кольорах і звуках, у цвітінні трав...
 Завжди, завжди, завжди
     Рильського згадаю,
 Як побачу білий вишитий рукав!

Як часом в розмові в вечори зимові
 Нам забракне щирих, мов з кришталю, слів,
 Як ріжок мисливський прозвучить в діброві,
 Як побачу сяйво з-під дівочих брів...

Пройнялися млою клени під горою,
 Місячні фіранки прогортала тінь.
 Ми читали, друже, Рильського з тобою
 І цвіла над нами голуба глибінь.

МІСТО

Неонових спокус криклива мертвота.
Канали вулиць кашляють прогаром
І тьмяно сяють вікна — більма днів.
Гранітних веж німуючі потвори
до світла гріють спини
    і біжать,
і граються у піжмурки
    щурі із електричними очима
на петлях переплетених стрічок.
Мости
наставили скорботно-чорні ребра,
    і сплетеши суглоби —
чекають благости з прокурених висот.
Гарчання, скрегіт чорних ланцюгів,
іржава осінь десь за семафором,
тополі й ластівки
    розтали в бігу днів
і на шибках —
    іскрини пізніх крапель.

ПУСТЕЛЯ

Впала в ніч тепла скиба тиші,
Там, де кактуси
п'яні болем.

Синьошкірі обійми ночі
Перелито в покірність пальм.

І безвісні, безмовні смуги —
Темні спрути доріг —
Охопили гарячий обрій
В мертвім шумі пісків.

КОХАНІЙ

Ти жеврітимеш вічно у неба хітоні,
В струнах жил твоїх зріє астральна снага.
На лугах молитовних не сяє світанок,
Де пропали, розтали сліди твоїх кіс.

У вітрила вривається вітру порив
І дороги далекі, як сурми, призивні.
Дуги брів, наче пера старих чаклунів,
Підписали жагу незбагнених мелодій.

І топази горять лиховісним огнем,
Де зіниці, як море, хиткі, переливні.
Теплі лінії рук на гірляндах кущів —
І симфонія рвійна під вітром осіннім.

ПРО ФОРМУ, ЗМІСТ І ЛЮДСЬКЕ СЕРЦЕ

Б. Бойчукові

Хто сказав, що потрібно змісту,
що потрібні свічки для гри?
Он біжать, он квилять по місту
божевільні, сліпі вітри.

Протікають крізь чорні гратеги,
просівають, мов попіл, дощ —
і з прокльоном лягають спати
на покірних панелях площ.

Хтось іде — і в німій пустелі
вибухає луною крок.
Незгоряюче серце Шеллі
не зігріє рудий пісок.

І хитлива, холодна просинъ
тихо тоне у ближах плес.
Знову осінь. Колюча осінь
на шаршавій корі берез.

І вібрують молитви Блока
у придвір'ї прийдешніх літ.
Ні, то очі жаскі пророка,
що прозорюють білий світ.

Білий світ? Це хіба для сміху...
Білий світ одсвітив давно.
Заховався під сіру стріху,
на прогниле спустився дно.

Де він? Може у тому клоччі,
що упало ось так навскіс,
затулило крижані очі,
бідні очі без сліду сліз...

О, ці рими! Ці марні рими
притиснули слова, мов плат.
Це вони за вузькими дверима
грабували глухих малят.

І не чули пустошнім серцем
ні благання, ні грому кар.
...А біляве дівча відерцем
зачерпнуло з безодні хмар.

розплескало на сірі скелі
і пішло... І зачахнув крок
біля моря, де серце Шеллі
поховали в рудий пісок.

Л И С Т И   Д О   Д Р У З І В

Адресовані людям вірші —
Найширіший у світі лист.
Ліна Костенко

**

I. Качуровському

Хороший друже мій, самотнику печальний!
З пристаниця матросів і повій,
З Док-Суду темного лунає голос твій,
Як арфи дзвін — мажорний і ридаланий.

I, мов крізь дим, я бачу берег дальний,
Зелених трав розгорнутий сувій,
Маленьку пасіку... Крилаті сонми мрій
Тут виплекав *soltero* ідеальний!

О, чужино! Безкрая чужино!
У небі чорному важкі великі зорі
Вночі тремтять, стікають за вікно

I, спливши, губляться, мов іскорки прозорі...
I кожну ніч збирає їх поет,
I кожен день — октава чи сонет.

ВІДЬМИ

"Може я відьма?"
(З листа)

Як поля вечірні вкриє пітьма,
За вікном затихнуть явори, —
Я нераз гадаю: «Як там відьма
З київської Лисої гори?»

І тоді мені у синій пітьмі
Чується і голос твій і сміх...
Шлю в думках моїй хорошій відьмі
Все тепло, що в серці я зберіг.

**

М. Левицькому

Про що ти думаєш на брукові Парижу,
 Мандрівче-маляре, веселий друже мій?
 У кучері твої заплівся вітровій —
 Кошлає голову таку знайомо-рижу...

Там в тебе — провесна, а я тут ледве дишу
 В бензинних випарах, у спеці навісній.
 Кого там радує кмітливий пензель твій,
 Чий сміх летить з твоїм в лісів Булонських тишу?

Окраса Лювру — Рубенс і Моне,
 Тулуз Лютрек і пишні Ренуари —
 Ти міг би, друже, стати їм до пари,
 Так ти часом зворушуєш мене...

Лети, пливи! Бажаю вітру й сил.
 І не згортай розпростаних вітрил!

**

О. Гошчукові

Зустрілися — і ти мене скорив,
Симпатію здобув мою велику.
Твій предок певно кашу десь варив
На Хортиці, або на Чортомлику.

Людовіко, чи Гремін ти в цю мить,
Чи хан Тімур під срібним водограєм, —
Я слухаю — а все мені звучить
Карась із «Запорожця за Дунаєм»...

**
*

РОМАНОВІ МАЛАНЧУКОВІ

та його родині з приводу непотрібного
(на нашу думку) виїзду до Нью Йорку.

Мотто:

"Від'їжджавши, шапку знявши"...

Нар. пісня.

А ти, Романе, ю шапки не знімеш.
Яка там шапка? Бриль, дощами митий,
Від сонця вицвілий, і ти його везеш
У торбі зім'ятій і шворкою повитій.. .

Не Одісей, що кинув рідний край
(У того сонце грало на вітрилах!) —
Ти, друже мій, як древній самурай,
В якого примхи стрикають у жилах.

Ну, розкажи: пощо тобі Нью Йорк?
 (І як, скажи, знайти до нього риму?)
 Хіба на те, щоб носом шморк та шморк
 Від млосних випарів, від смороду і диму?

Хіба на те, щоб ситизен зулюс,
 Далекий родич славного Люмумби,
 Часом зробив тобі в кишенні люз,
 У тиху ніч притиснувши до тумби.

Та що казать! У тебе — власний смак.
 Ти сам собі мірило власних рацій.
 Нам жаль тебе — та був би ти чудак.
 Якби послухав наших лементацій.

Простуй, простуй на ширший океан,
 Нехай тобі нові хлюпочуть води.
 Хай жаво мчить сімейний твій ридван
 Серед ясної, тихої погоди.

Хай хмаросяги, площи і мости
 Для вас цвітуть, неначе пишні квіти.
 Хай буде легко вам ясним Бровесм йти
 І за нудним Торонтом не жаліти!

(п е р е к л а д и)

НА ШУМНОМУ БАЛІ...

(З Ол. Толстого)

На шумному балі, нежданно,
Де жарти лунали і сміх,
Тебе я побачив, жаданна,
І довго забути не міг...

Бо очі дивилися журно,
А голос так дивно дзвенів,
Як гоміндалекої сурми.
Як моря вечірнього спів.

Той вечір у думці не гасне,
Хоч був він короткий, як мить.
А сміх твій і ніжний і ясний
Ще й досі у серці бринить...

В години самітливі ночі
Лише б я на хвильку приліг, —
Я бачу зажурені очі,
Я чую твій голос і сміх.

І сумно я так засинаю,
Та мрії не збудусь ніяк.
Невже я і справді кохаю?
А серце підказує: «Так!»

ОТРУЄНИЙ

(З Н. Гумільова)

Ти цілком, ти цілком сполотніла,
А зіниці — криниці без дна.
Ти немов би заплакатъ хотіла,
Наливаючи в келих вина.

Одвернулась, провинною чувшиесь...
Що я знаю, те знаю давно.
Та я вип'ю — і вип'ю всміхнувшись
Все налите для мене вино.

А тоді, коли світло погасне
І примари прийдуть звідусіль,
Ті примари, що стемнюють ясне,
Я почую страшний його хміль,

І прийду, і промовлю: Єдина,
Я незвіданих сповнений сил.
Мені снилася далеч рівнинна
І цілком золотий небосхил.

Я із раю, співучого раю,
Ніби бачу проміння ясне.
І я радий — не плач бо! — я знаю,
Що це ти отруїла мене...

СНІГОПАД

(З М. Сядньова)

Попрощався з тобою, здавалося, гордо і сміло.
 У порожніх завулках крутила снігами зима.
 Я до тебе не йшов — хоч і серце боліло,
 Я тривожно чекав, що мене ти покличеш сама.

Цілий тиждень буран придорожні хитав осокори.
 Кожен день я рушав — і з дороги вертався назад.
 Але стихли вітри. І відкрилися сині простори,
 І з пів-ночі почався повільний, м'який снігопад.

А на ранок далінь простяглася широка і біла,
 У ясному промінні зникала сріблисті імла.
 Чистоти доторкнулись нога нічия не посміла,
 Тільки стежка одна до порога твого пролягла.

ЖИТТЯ

(З М. Сяднієва)

Добре жити в світі безтурботним
І нудних не мати всяких справ.
Вийти в поле, находитись, потім
Прилягти у тиші теплих трав.

Сонцю ледь примруженії очі
Підставляти й чутъ його тепло.
І тоді і думати не хочеш,
Що земне від серця одпливло.

Тішишся, що ниви пахнуть медом
І що сонце гріє все тепліш.
Мимоволі робишся поетом,
Сам собою напливає вірш...

У думках колишеться місливо
Спогадів далеких срібна нить...
Безтурботним бути неможливо.
Неможливо на землі не жить.

ЗІРКА ВЕНЕРА

(з М. Богдановіча)

Quand luira cette etoile un jour,
La plus belle et la plus lointaine,
Dites-lui qu'elle eut mon amour,
O derniers de la race humaine.

Sully Prudhomme

Зірка Венера зійшла над горою,
Спомин далекий мені принесла:
Це ж і тоді, як зустрівся з тобою,
Зірка Венера зійшла.

З того часу я почав углядатись
В небо високе і зірку шукав.
Тихим коханням до тебе займатись
З того часу я почав.

Але від'їхати час мене кличе,
Певно вже доля недобра до нас!
Щиро кохав я тебе, чарівнице.
Але від'їхати час.

Буду в далекому краю журитись,
В серці любов затаївши свою.
Кожної ночі на зірку дивитись.
Буду в далекім краю.

Часом на неї поглянь у розстанні,
В ній ми зіллємо надії чекань...
Щоб на хвилинку воскресло кохання,
Часом на неї поглянь...

БЛИЗЬКИЙ І ТАКИЙ ЗНАЙОМИЙ

(З Ул. Дудзіцького)

Часто чую слізно-щирий, любий
Голос близький і такий знайомий...
Пташка-наймичка свого Якуба
Кличе в хату батьківську, додому.

— Ку-ку,
ку-ку,

ясноокий сокіл,

Ку-ку,
ку-ку,
прилети, прийди!
Кажуть, що у синяві глибокій
Десь у морі ти живеш один.

Кинь шукати на чужині щастя,
Ку-ку.

ку-ку.
кинь чужину,
кинь!

Стріну гостя, розчинивши настіж
Синь просторів і озерну синь.

Кривдить — не покривджу, друже.
Чуєш гомони садів, ракит?
Хата наша у пелюстках ружі
Журиться біля ріки...

Ку-ку.
ку-ку!..

Дорогий Якубе,
Де ти зараз в цю вечірню мить?
Зглянися, зглянися, коли широко любиш,
О, як серденко моє болить!..

Часто чую слізно-щирий, любий.
Голос близький і такий знайомий.
Кличе пташка-наймичка Якуба,
Кличе радість згублену додому.

Примітка. Серед білоруського народу живе давня легенда про зозулю. Кажуть, що Зозуля була колись жінкою і жила впарі з Якубом. Одного разу Якуб опустився на дно моря, щоб дістати звідтіль утоплене во-

рогами щастя. Довго чекала Зозуля на Якуба, посивіла, чекаючи, але Якуб не вернувся. Змилосердившись, Бог перетворив Зозулю-жінку в зозулю-пташку і наказав, щоб вона кожного року весною кликала свого Якуба і так розповідала про своє горе людям. Її голос "ку-ку" нагадує роздвоєне слово-ім'я "Я-куб".

Прим. автора.

ЗАЖУРЕНА МАТИ

(З А. Салав'я)

Відірвали, схопили, кудись повели...
Льодовіючі хмари. І відгуки грому.
Чи живе на далекій землі?
І чи прийде додому?

І ночами, і днями — з видна до темна
Чорний жах у сваволі невинних лякає.
І зажурена ходить вона —
Плаче, сина шукає.

А по сонячній нитці із темних висот
Опускається, капле, стікає росина.
— Як знайти? Чи зустріти його?
Де зневолили сина?

— Замолчати! — ...І на щоки струмочки
лягли
Сліз гарячих... Про муки — ніде і нікому.
Чи живе на далекій землі?
І чи прийде додому?

І здається століттям хвилина одна.
Без кінця над просторами вітер шугає...
У свавіллі кривавім вона
Плаче, сина шукає...

ДЛЯ БЕРЕГІВ ОТЧИЗНИ-МРІЙ...

(З Ол. Пушкіна)

Для берегів отчизни-мрії
Ти залишала мій поріг.
В час розставання, без надії,
Я сліз утримати не міг.

Мої тремкі, холодні руки
Тебе тяглися не пускать.
Хвилини трепетні розлуки
Я так молив не припинять!

Але любовного єднання
Раптово ти скінчила рай.
Із краю хмурого вигнання
Ти звала в інший, кращий край.

Ти говорила: в час єднання
Під небом, сяючим вогнем,
У тіні лип жагу кохання
Ми знову, друже, віднайдем.

Але — о Боже! — там, де води
Відбили небо чистим дном.
На лоні пишної природи
Заснула ти останнім сном.

Твоя краса — любови трунок.
Закрита в урні гробовій.
А з нею — й зустрічі цілунок.
Ta жду його — бо він же мій!

АПЕЛАС

(З Ол. Пушкіна)

Раз оглядав картину шевчик бравий
І в чоботі помилку показав.
Узявши пензля, майстер те поправив.
— Ось, — пиховито шевчик проказав:

— Обличчя це криве якесь неначе,
А груди мов би дивляться на світ...
Та Апелас промовив нетерпляче:
— Суди, браток, не вище від чобіт.

З ДРЕВНЬОЄГИПЕТСЬКИХ ПАПІРУСІВ

(За Анною Ахматовою)

ФРАГМЕНТ

(Остракони Дейр ель Медині 1078, 1079)

Уночі я проходив повз хату її,
Я постукав — ніхто не озвався на стукіт.
Гарна ніч, щоб стояти на варті.
О засув, я б хотів відчинити тебе!

Брамо! Ти — моя доля,
Мій добрий дух.
За тобою, по той бік, заріжуть бика —
Це офіра твоїй непорушності,
брамо!

На заріз приведуть
 Крутого велетня — жертву для брами.
 А малого бика — це для тебе,
замок!

Жирну гуску — для вас, завіси!
 Жир — він буде нехай для ключа!

Кращі кусні бика —
 Підмайстрам головного теслі,
 Щоб він засув зробив із тростини,
 А двері з соломи.

Хай приходить Брат, коли хоче,
 Він застане відчинений дім,
 Він застане відчинений дім,
 Знайде постіль, укриту тонким полотном.
 А в постелі — прекрасну дівчину.

І та дівчина скаже мені:
 «Дім належить володарю міста».

ТУГА ЗА МЕМФІСОМ

(Папірус Амастасі IV, 4, 11-55)

Бачиш, серце мое неспокійне втекло,
Полетіло в знайомі краї,
Поспішило на південь, туди, де Мемфіс.
О, коли б я спокійно усидіти міг,
Дожидати його повороту,

Я безрадний, усе в мене падає з рук,
Бо нема моого серця на звичному місці.
О, візьми мене, Птаху, в Мемфіс принеси.
Невідригнно дозволь приглядатись до тебе.
Цілий день моє серце у мріях,
А в грудях в мене серця нема.

Зла недуга ослабила тіло моє,
Слух закрився мій, очі зболіли дивитись,
Всі слова помішались і голос охрип.
Милосердний, дозволь же до нього дістатись!

ПЛАЧ ІЗИДИ ПО ОЗІРІУСОВІ

(Папірус Бремнер-Рінд 6, 27-7, 16)

Я — жінка, я найкраща своєму мужеві,
Твоя дружина, сестра твоя,
Прийди до мене скоріше!
Бо я хочу, я прагну побачить тебе,
Я давно вже не бачила твого лиця —
Тьма навколо нас, тьма — хоч і Ра в небесах.

Небо збилось з землею і тінь залягла.
Мос серце горить від тяжкої розлуки.
Мос серце горить, бо стіною чомусь
відділивсь ти від мене,
Хоч не міг ти знайти в мені зла,
не було в мені зла.

Городи наші знищено, сплутано наші дороги.
Я шукаю тебе, бо я прагну тебе побачити.
Я у місті, в якому нема захисної стіни.
Я так хочу твоєї любови до мене.
О прийди! Не лишайсь там один!
Не лишайся далеко від мене!

Подивись, син твій Гор жене Сета до місця страти.
Я сковалася в березі й сина скovala твого,
щоб помстити за тебе,
Бо недобре так бути далеко від тебе
І нестерпно для плоті твоєї.

ТІЛЬКИ ЗАВТРА

(З Алена Гранбуя)

Дивний шепіт невпинний — о дощ
О самотність
О пальців безсилля
Що бентежно тримтять
Неозорі шляхи
І ця плинність води
Це життя, що втікає від мене
Це життя що живить
Десять тисяч істот
Побіч мене
О мої золоті вечори

Завтра прийде одвічна ніч
Нагота моїх твердих костей

Глухота моя ї очі сліпі
 — Острови моїх архіпелагів
 Непроглядна ковтнє глибина

Неозорий світанок
 Огортає мене як море
 Що ховає фігуру нурця
 О грізна і жорстока певність
 Я зіщулююсь наче у матірнім лоні
 У магічнім теплі
 З-перед розсвіту

Я підштовхую смерть до завтра
 Я рішуче кажу їй ні
 У безмежному зойку
 У широких даремних жестах
 Вщент мій крушиться світ

Я не вичерпав — ні
 Несказанного чару годин
 Не збагнув ще як слід
 Пурпурово-жаского серця
 Цих тривожних смеркань
 Невідомої музики
 Я ще нечув

Я не слухав іще
 Дзвінколько до тремтячого звуку
 Міст у тіні в снігах у сні
 Я не бачив іще
 Всіх мінливих облич

Всіх пробіжних облич
 Всіх тривожних людей
 І всіх тих що ступають фланельними
 кроками

Мов навколо порожніх кімнат
 Ідучи до земних перехресть

Я нічого не бачив
 Я нічого не спробував
 Я нічим не страждав
 А вже вік — ось він скаче на мене
 мов чорна пантера

Але завтра знайду я ті перли
 Що приносить вона в рожевій
 Богкій мушлі руки
 Я знайду діамант
 Її мов би відсутньої усмішки
 Мальви-зорі її грудей
 Ніч продовжену
 В трепетній тіні
 Її темного руна

О я завтра плистиму
 На загублених цих кораблях
 Наставляючи їхні червоні вітрила
 На незнані моря
 З нею поруч при бронзі моєї правиці
 Мов з касеткою згубно-ясних
 самоцвітів

Завтра я переможу
І ніч і сльоту
Адже смерть
Це холодна дрібничка
Що не має ніякого значення
Завтра я простягну їй
Але завтра лиш
Завтра
Мої руки
Налиті безмірною ніжністю.

ВЕСІЛЛЯ

(З Алена Гранбуа)

Ось ми стрункі
Стрункі й нагі й прямі
Обоє поринаємо униз
В морську глибинь
Її волосся довге
Над головами в нас
Пливе як звиток звинних зміїв
І ми розпростані прямі
Прив'язані в приступнях і зап'ястях
Поєднані прилитими устами
Пов'язані і спаяні тілами
Скандуємо серцевий перебій.

Ми ринемо ми ринемо в глибінь
 У прірву моря
 Проходимо крізь яруси нефритні
 Повільно в регулярнім ритмі
 Якісь рибини поблизу кружляють
 У злотно-каламутній борозні
 І водорості хиляться високі
 Під подихом невидимо-зеленим
 Великого звіщення

Ми поринаєм чисті і прямі
 У тінь пратіні
 Світла спалахують і гаснуть
 В шаленій швидкості
 І електричні вісті
 Тріщать як фоєрверки навколо
 Секрети остаточні
 Підступно прошивають нас
 Крізь рани фосфоричні
 І наше потопання зневажає
 Закони атмосфер
 І наше потопання не зважає
 На кров червону в серці ще живім

Ми котимося котимося вниз
 Вона і я
 В тяжких сновидях моря
 Прозорі велетні
 У вічності великому сіянні

Квіти місячні тягнуться
 В'ються навколо нас
 Ми тримаємось рівно
 Наші ступні стремлять у глибінь
 Як нурця сторч ногами
 Розірвавши примарні світанки
 Вічність стежить за нами
 Як пожадливий вовк

Часом прова галери
 Із фантомами щоглами рук
 Часом зблідлі хвилинні сонця
 Прошивають тіла медуз
 Ми спускаємось в глиб віків
 Ми спускаємось в глиб незміренного моря
 Ми заковуєм кільця міцніше
 В ланцюгу невблаганної долі

О ще темряви
 Ще темноти побільше
 Тут надміру червоних спрутів
 Тут надміру занадто тьмяних анемонів
 Залишімо пекельний день
 Залишімо цикли ненависті
 Залишімо богів меча
 Десь вгорі там вітрила втрачені
 У розгромі сузір
 У останніх пісках берегів
 Що спустіли
 По мертвих богах

Затверділі й слизькі як мерці
Мое тіло завмерло до неї притулене
Наші очі закриті немов би навіки
Їх рук моїх рук вже нема
Ми спускаємось вниз наче лот
У казкові печери моря
Ми досягнемо скоро
До лож досконалої тіні
О цей чорний тотальний кришталь
Вічні очі
Це намарне третміння днів
Земні знаки на небі
Ми спускаємось в царство смерти
Ми спускаємось в царство народження.

МОЯ ШКОЛА

(З Сільвена Гарно)

Мої четверо друзів — королі-ледацюги.
Наче маски-щити, непроглядні їх чола.
Вони сплять ополудні, безжурні драбуги,
На краю хідників, на лавках біля школи.

Наче вперті коти, хитрі мешканці трубні,
Бачать скрізь вони джунглі, не хирі садочки.
Іх загострені нігти дрібочуть у бубни
І весь смітник їм вторить — від бочки до бочки.

Їх обшарпані замки — на зламах замістя.
Ані шибки у вікнах; та білі лілеї
Там у кожніч фонтані сріблляться врочисто,
Кони пажі проходять, а з ними їх феї.

І ви бачите: скачуть уже по дворищі
Жваві діти сусідські, легкі, як баллони.
Але завтра здощіє; в їх чорні очиці
Під упертими чолами, в стрішках із льону,

Давні випливуть замки, і велетні, й слуги,
В баркаролах кружлятимуть, в танцях, у парах.
А між ними й вони — королі-ледацюги,
Що у затінку сплять біля школи на лавах.

ГРА

(З Сільвена Гарно)

На другий берег я поплив,
Шукаючи забав.
Знайшов я там гніздо дроздів,
Що в тінях в'яз ховав.

Вздовж берега я далі йшов,
Збирав дзвінку жорству.
Чотири джерела знайшов
І знов затіяв гру.

Я лозам коси заплітав,
Я груз у болотах.
І, певно, рибам серед трав
Я був болотний птах.

Ледь світ, чотири журавлі
Мене манили в ряд —
Такі смішні в ранковій млі...
Ta годі, час назад.

Я заблукав. Та крилачі
Ген-ген на берегах —
Дванадцять іх було в ключі —
Мені вказали шлях.

Про все це я сказав рідні —
Юрбі кузинних краль.
Ta не повірили мені,
Шкода, звичайно. Жаль.

Ріднею хваляться вони,
Ta їм дивак не люб.
I ta дівчина... Восени
Mi мали взяти шлюб.

Гаразд. Піду в болотний край,
Почну там гру без меж.
Хто не боїться — приставай,
Несчасних буде менш.

УКРАЇНЦІ

(З Сільвена Гарно)

Це українці, що живуть отут.
Напроти — ліс. Трамвай іх розділяє.
Уранці випав дощ. І хто не порівняє
Оцих домів розтягнутий редут,
То бачить, що вони подібні, як близнята,
Один до одного. Цю вулицю я знаю.
Я знаю теж, що там, де наша хата,
Приємніші сади, а трави не до краю
Обстрижені — бо ми напроти їх.
Я знаю, дощ похлюпав стіни вранці,
Жиди-сусіди вмили скло вітрин
І вірять в чистоту свою коханці.
— Увечері йдучи, голодний і один,
Я слухав сміх вдоволених родин.

Уранці випав дощ, але хідник прочах,
Лишаються лиш плями попід листям,
Калюжі, де недопалки вдяглися
У траур. Пролетів турботний птах
Із соломинкою. Газети вогко сплять.
Видніє крізь вікно закурена картина.
Я знаю: це негарно підглядать,
Та чую я, коли іду під тином,
Зухвалий сміх, легкий, як ластівки...
Уранці випав дощ, і кроки — повстяки.
На бочках смітників озер відбились блиці.
Прочитані листи тут кинуто на згин.
Сюди, промерзлі, в ніч прийдуть вдовиці-киці
Почути муркання вдоволених родин.

БІДНИЙ ФРАНСУА

(З Сільвена Гарно)

Ідучи без мети крізь міські вітерці,
Подруживши з котами й старими місцями,
Вже три тижні топчу я оці вулиці,
Закаблуками лунко вистукую гами.
Як колись я любив пружну зелень стебла.
Молоко, що парує, левади з гаями!
І були в мене друзі — і Жанна була,
Що, бувало, й сміється і плаче без тями.
О, селянські дівчата — і слози і сміх!
Ви пили мої вина, смакуючи їжу.
А тепер моє ложе — сланцевий поріг,
Бо у парку лавки пофарбовані свіжо.

У старих передмістях у вікнах — вогні.
 Синій місяць зіп'явся котом на штахети.
 А на сходах — коханці. Немов навісні,
 Заворожено мимрять любовні куплети.
 Я водив Франсуазу на берег ріки
 Вечорами, давно — ми кохалися п'янко.
 Буйна липа хилила над нами гілки,
 Ясні зорі у небі бриніли до ранку.
 Ale нині — не те, Франсуазо. Я йду.
 Ні питва вже у мене, ні хати, ні їжі.
 Цілу ніч я блукатиму в темнім саду.
 Bo у ньому лавки пофарбовані свіжо.

Го! Безумна графине у царстві руїн!
 Ty багата — а чорних котів тобі страшно.
 Чи ty знаєш відкіль я? З китайських сторін.
 Я привіз тобі брошки, що світяться ясно.
 Ale нині я все це продав лихварям
 I купив два міцні конопляні канати.
 Я тебе задушу і повішуся сам,
 Будуть ноги мої із ліхтарні звисати,
 Наче овочі зрілі — на скруті доріг.
 Ale нині я знов, Франсуазо, без їжі
 I я знов покладусь на камінний поріг,
 Bo у парку лавки пофарбовані свіжо.

РІЧКА

(З Сільвена Гарно)

Щоб стара оця річка сріблилася знову ясніш,
Ми укинемо в неї зірки із металу.
Що світитимуть в ночах зеленим відтінком коралу,
Навіватимуть втопленим сни, щоб було їм на дні
веселіш.

Я піску золотого насиплю в потемрену глиб,
Гомонітиму з нею, неначе з білявкою тою.
Тобі, крале, ясніти і плавати тільки нагою,
Хвиля збудить для тебе стада пломеніючих риб.

МОГИЛА

(З Сесілі Клутьє)

Ти ще не приміряв
Усіх доріг
Як черевики

Не вирів піску
Всіх берегів
Ногами
Не зміряв глибини
Коріння
Всіх дерев

Не очеркнув
Усіх димів
Руками

Не зрахував
Усіх годин
У світі

Ти не зазнав іще життя.

ПОМИЛКА

(З Сесілі Клутъє)

Чоловік
Прогорнув вітрила
Одне
По
Однім
І прочитав
Блакитний аркуш
Моря

А тоді
Протягнув
Мільйони
Мільйонів
Миль
Русявого канату

І на ньому зробив
Мільйони
Мільйонів
Вузлів
Щоб прив'язати море.

ЗРАДА СОНЦЯ

(З Роналда Депре)

Білі лебеді, мертві, у мене лежать на колінах,
 О, дозвольте погладити пір'я їх шовк шелесткий,
 Відтворити хоч жестом їх горду, зів'ялу граційність,
 Без вагань приголубити лагідні стебла їх ший.

Звідкіля цей удар, що так знівечив ваше підкрилля,
 Ця цвінтарна галузка, що впала на сніжний завій,
 Ця зіяюча рана, що ваші потъмарила очі —
 Чорні привиди ночі, розпачливі ночі без мрій...

О, ця злудлива тінь, що лягла на м'яку вашу
 білістю,
 Ця зрадлива порожність, що з'єднує два береги,
 Дві ворожі стихії. Це наші розтрощені мрії,
 Наша туга любови, що більше не має снаги.

Ваше пір'я священне врочисто погойдують хвилі,
Небо стелить вам килим, напоєний тugoю вщерть.
Ваше царство знялось поза нашу жалобу і сльози,
Поза наше дитинство і смерть.

Але сонця жорстокого в'янучий віхоть
Змів красу вашу горду в конаочу ніч.
І приблідло-заликаний мачушин місяць,
Темний вітер, що бився і віяв до віч —
Ваше озеро випив, краплину по краплі,
Поглибивши безодню у вас під крильми...

І коліна мої у прощальній молитві
Перед вами вклякають сами.

ОДА РІЧЦІ СВЯТОГО ЛАВРЕНТІЯ

(З Гасьєна Лапуента)

Я кажу вам про те, що росте і цвіте в моїм краю,
 Я не раз прислухався до пісні ріки,
 Я вчуваю її холод і тугу бекраю,
 Як над нею дрижали холодні, самотні гілки.

Я зробив собі прилад з цих пружних гілок,
 У болоті накреслив абетку відразу.
 Я ночами з тваринами спав бік-у-бік
 І я з сонцем вставав, прокидаючись разом.

О, нехай загориться в устах моїх день!

В моїм подиху — іскор снага полум'яна,
Мої руки шорсткі, як уста від пісень,
І долоні мої паленіють, як рана.

Я оспівую те, що займається й зріє в людині.
Бачу, стежу, дивуюсь — торкаюсь до Божих
творінь.

Я очима душі оглядаю несказане диво —
На обличчі моєму гойдається світло і тінь.

Це обличчя — це спогад, це пам'ять про кожну
годину.

Я підводжусь, спіткаюсь і падаю знов.
Це той біль, що вперед пориває людину
І що живить любов.

Всесвіт буде зі мною завжди —
Я співаю хвалу людині,
Славлю сонце і обрії сині.

Але що я дістав, що зберіг від землі,
Від великого моря, що хвилі бурунить?
Теплий подих — мов дотик жіночих грудей,
В чоловічому голосі — музики луни.
Море кидає в небо свої кораблі
І пожежі пропалюють тропи на кручах.
У дитячому серці землі
Зріє спомин живучий.

День — він завжди в очах вироста.
Я шукаю людської брами
Я сьогодні шукаю моста — між двома берегами.

Ця земля — ось в моїх руках,
Я зігрію її диханням,
Я зроблю з неї птиць, щоб ширяли в вітрах,
Я зроблю з неї хліб жаданий
І квітки, щоб ночами цвіли в темноті,
І намети — притулок в ночах,
І абетку, щоб нам просвітляла путі,
Зроблю пісню з лицем дівочим.

Он хотсь викресав з ночі багрянець світанку,
У руках моїх пружно підноситься збанок —
Сонце грає у серці мелодію ранку...

КАЗКА ПРО РУСАЛКУ І П'ЯНИЦЬ

(З Пабля Неруди)

Ці панове були в кімнаті,
Як вона увійшла, цілковита нага.
Вони дружньо пили і плювали на неї.
А вона не могла зрозуміти. Вона
Щойно вийшла з ріки й заблукала між хат.
Ці плювки попадали на тіло її,
Покривали гидотою злотньо-ясні її груди.
Та русалка не плакала,
Бо русалки не вміють плакати
І була вона гола тому,
Що нічого не знала про одяг.

Тож вони припікали її сигаретами,
Паленим корком,
Заливаючись реготом, катячись аж по підлозі
таверни.

А вона лиш мовчала, не вмівши мовити.

Тільки очі її мерехтіли якоюсь любов'ю.

Її руки були наче з двох однорідних топазів,
А уста її — з світла коралів.

Враз вона відійшла — крізь ті двері.

І у річці вона стала чистою знов,

Заяснівши, як білений камінь у дощ.

Не зирнувши назад, вона знов попливла
Уперед — у нішо, у ніколи.

ПРИМІТКИ

Ст. 65.

О. К. ТОЛСТОЙ — російський поет і прозаїк, нар. 1817 р. Серед багатої письменницької продукції О. К. Толстого є вірші, історичні повісті, драми, сатиричні поеми, тощо. У одній зі своїх поэм ("Сон Попова") у падійній формі змалював історію Росії. Чимало з його лірики покладено на музику Чайковським та Римським-Корсаковим. Помер 1875 р.

Ст. 67.

НИКОЛАЙ ГУМІЛЬОВ — російський поет, народився 1886 р. Разом з Ахматовою (його дружиною) був одним з основоположників літературного напрямку "акмеїзму" в Росії. Багато подорожував у Західній Європі й Африці, студіював у Сорбонні. 1921 р. був розстріляний — начебто за участь у змові проти радянської влади. Вірші Гумільєва відрóżнюються особливою кольоритністю, екзотичною чудою й музичністю. Видав понад десять збірок поезій.

Ст. 69.

МАСЕЙ СЯДНЬОВ — сучасний білоруський поет. Нар. 1915 р. на Могилівщині. Пише з 1937 р. Відбув п'ять років заслання на Колимі. Видав друком збірки віршів: "У ахіяне ночы" (1937), "Спадзяваныні" (1947) і "Ля ціхай брамы" (1955), що були прихильно відзначенні українською літературною критикою та частинно перекладені на українську мову (переклади Л. Полтави, І. Качуровського, Я. Славутича та ін.). Тепер живе у США.

Ст. 72.

МАКСІМ БОГДАНОВІЧ — видатний білоруський поет, нар. 1892 р. в Менську. За свого життя видав 1913 р. у Вільні лише одну збірку поезій "Вінок", але як письменник звернув на себе увагу не лише співвітчизники, але й свідомішої частини українського та російського громадянства. Майстер поетичної форми. Вмер від сухот у Ялті, 1917 р.

Ст. 74.

УЛАДЗІМЕР ДУДЗІЦКІ — білоруський поет і літературознавець, нар. 1911 р. на Мінщині. Друкувався почав 1937 р. Відбув тринадцять років у концентраційних таборах в Сибіру та один рік на засланні у Казахстані. По війні жив у Зальцбурзі (Австрія) та Південній Америці. Тепер у США.

Ст. 77.

АЛЕСЬ САЛАВЕЙ — сучасний білоруський поет. Нар. 1922 р. на Мінщині. Видав дві збірки віршів: "Мае песні" та "Сіла гневу". Приготував до друку дві інші збірки: "Вянкі" та "Несъмѣрнасть". Непересічний знавець віршових форм, послідовник школи М. Богдановича. Неоднократно друкувався в українській пресі. Живе в Австралії.

Ст. 82.

АННА АХМАТОВА — російська поетеса українського роду (дівоче прізвище Горенко), нар. в Одесі 1888 р., померла 1966 р. Належала до школи "акмеїстів", що підтримували романтиків у їх бунті проти російських абстрактних символістів. В часі між 1912 і 1921 р. опу-

блікувала п'ять збірок поезій, головною темою яких було трагічне кохання. Позначені релігійним, містичним та індивідуалістичним сентиментом, її твори були гостро критиковані офіційною радянською критикою. Багато перекладала. Головніші збірки поезій: "Вечер" (1912), "Чотки" (1913), "Белая стая" (1917), "Подорожник" (1921), "Аппо Domini MCMXXI" (1921) та "Ива" (1940).

Ст. 88.

АЛЕН ГРАНБУА — народжений 1900 р. у Сен-Казімір (Порнєф). У великих подорожах обіздив увесь світ. Працював адвокатом і радіописьменником. У Канаді його вважають за великого емансипатора модерної лірики. Його вірші, звільнені від традиційних форм, часто нелегкі у своїй плинній асоціативності, говорять про космічний розпач і безнадію, з якої поет поривається вперед, у широкі простори, в яких спалахують тривожні видіння. Вплив Гранбуа на молоде покоління — величезний. Поетичні збірки: "Les Iles de la nuit" (Острови ночі) 1946, "Rivages de l'homme" (Береги людини) 1948, "L'Étoile pourpre" (Багряна зірка) і збірка збірок "Poésies" (Поезії) 1963.

Ст. 96.

СІЛЬВЕН ГАРНО — народився 1930 р. в Монреалі. Був моряком, журналістом, актором і радіокоментатором. Скінчив самогубством 1953 р. У віршах Сільвена Гарно, які можна порізнювати з раннім Рембо, знаходимо витончену меланхолію, почуття абсурду і свідомість смерті — дивовижно опромінені сонцем молодості. Поетичні збірки: "Objets trouvés" (Знайдені предмети)

"Les trouble-fête" (Ті, що псують розвагу) 1952, і том зібраних творів "Objets retrouvés" (Віднайдені предмети) 1965 р.

Ст. 105.

СЕСІЛЯ КЛУТЬЄ — народжена 1930 р. в місті Квебек. Працює професором французької літератури і стилістики. Її вірші, що відзначаються лаконічністю вислову, намагаються схопити плинне й невловне і закарбуввати його в чітких формах поетичної мініатюри. Поетичні збірки: "Mains de sable" (Руки піску) 1960, "Cuivres et soies" (Мідь і шовк) 1964.

Ст. 109.

ГАСЬЄН ЛАПҮЕНТ — народився 1931 р. в Сент-Жюстін (долина Ечемен). Закінчив студії в Парижі. Працює професором університету. Поезія Гасьєна Лапүента говорить про екзистенціяльне сднання людини з рідною землею. Характерні для неї — урочистий тон і епічна широта. Поетичні збірки: "Jour malaise" (Бентежний день) 1953, "Otages de la joie" (Закладники радості) 1955, "Le Temps premier" (Первочас) 1962, "Ode au Saint-Laurent" (Ода річці Святого Лаврентія) 1963.

Ст. 107.

РОНАЛЬД ДЕПРЕ — народжений 1935 року в провінції Нью-Брансвік. Працює перекладачем і тлумачем у федеральному парламенті в Оттаві. Збірки: "Silences à nourrir de sang" (Тиша спрагла крові) 1958, "Les cloisons en vertige" (Запаморочені огорожі) 1962.

118

Ст. 112.

ПАБЛЬО НЕРУДА — один з найвидатніших поетів Латинської Америки, нар. 1904 р. в Парраль (Чілє). Був студентом Педагогічного Інституту в Сантьяго, але більшість свого часу проводив у кавяннях, розмовляючи про літературу та пишучи вірші. У віці 17 р. виграв поетичний контест в Сантьяго. Автор декількох поетичних збірок. З них "Viente poemas de amor y una conci n desesperada" (1924), "Residencia en la tierra" (2 томи — 1933, 1939) та "Canto general" (1950) вважаються віхами в історії еспанської поезії. Був члійським консулом в ряді країн. У політиці — крайньо лівий.

Ст. 88-111

Переклади французько-канадських поетів, поміщені в цій збірці на стор. 88-111, були вперше друковані у двомовній антології, виданій у серії видань Слов'янського Департаменту (ч. 2) Оттавського університету в 1967 р.

ЗМІСТ

Їй	ст. 7
Відхід	8
Другові	11
В'яне осені цвіт	13
В хвилину смутку	15
Місячна фантазія	16
Музика	17
Вночі	20
В морок ночі	22
"Нова Європа"	23
Сніг	25
Відреклася, забула, чи ждеш	26
На мосту	27
Читаючи Бодлера	28
Залишена	30
Приливи	32
Я не чекав	33
Триптих	34
Знаю: наше щастя не прилине	37
Осіннє	39
У літній час	41
Вортаючись з художнього музею	42
Ну, от і все	43
Дружині	44
Колискова	45
Каштан лишився в нашому дворі	47
Лесикові	48
Великодні думи	49
Без назви	51
Пам'яті М. Рильського	52

Місто	54
Пустеля	55
Коханій	56
Про форму, зміст і людське серце	57
Хороший друже мій	59
Відьмі	60
Про що ти думаш	61
Зустрілися — і ти мене скорив	62
А ти, Романе	63
На шумному балі	65
Отруєний	67
Снігопад	69
Життя	70
Зірка Венера	72
Близький і такий знайомий	74
Зажурена мати	77
Для берегів отчизни-мії	79
Апелас	81
З древньо-єгипетських папірусів	82
Тільки завтра	88
Весілля	92
Моя школа	96
Гра	98
Українці	100
Бідний Франсуа	102
Річка	104
Могила	105
Помилка	106
Зрада сонця	107
Ода річці Св. Лаврентія	109
Казка про русалку і п'яниць	112
Примітки	114

